

OP WEG NAAR AVALON

Jean Shinoda Bolen

Op weg naar
Avalon
een pelgrimstocht

LEMNISCAAT 8 ROTTERDAM

Tweede druk, 1998

Vertaling: Annelies Hazenberg

Omslagillustratie: Noëlle Smit

Nederlandse rechten Lemniscaat b.v. Rotterdam 1995

ISBN 90 6069 962 9

Copyright © 1994 by Jean Shinoda Bolen. All rights reserved.

(Zie voorts p. 230)

Oorspronkelijke titel: *Crossing to Avalon: A Woman's Midlife Pilgrimage*

Published by arrangement with Harper San Francisco,

a division of HarperCollins Publishers, Inc.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk- en bindwerk: Hentenaar boek, Nieuwegein

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier en geproduceerd in de Benelux waardoor onnodig en milieuverontreinigend transport is vermeden.

Inhoud

Voorwoord	9
1 Een uitnodiging voor een pelgrimstocht	13
2 Ontmoeting met de Dalai Lama	20
3 Een ontwaken: de kathedraal van Chartres	27
4 De Graallegende: de spirituele reis	36
5 Vrouwenmysteriën en de Graal	49
6 Pelgrimstocht naar Glastonbury	76
7 Medezusters op pelgrimsreis: verhalen van Glastonbury	89
8 Avalon: andere wereld en moederwereld	107
9 In het woud: midlife-landschap	124
10 De woestijn: depressie en donkere wanhoop	140
11 Circumambulatie: Londen	159
12 De woestijn wordt groen: Findhorn	171
13 Overpeinzingen: Iona en andere gewijde plaatsen	185
14 Het Heilige Eiland: Moeder Aarde	201
15 Terug op aarde: weer thuis	210
Dankbetuigingen	222
Literatuur	225

Het vertellen van verhalen heeft werkelijk een functie, weet u. Het proces van vertellen en luisteren is op zichzelf al een helingsproces, ten dele omdat iemand er de tijd voor neemt om je een verhaal te vertellen dat grote betekenis voor hem heeft. Hij neemt hier de tijd voor omdat je wel wat hulp in je leven kunt gebruiken, maar hij wil je niet plompverloren goede raad komen geven. Hij wil je die raad geven in een vorm die een onlosmakelijk deel van je hele wezen wordt. Zo werkt dat met verhalen. Verhalen verschillen hierin van goede raad dat ze, wanneer je ze hebt aangehoord, met je hele ziel verweven raken. Daarom helen ze je.

ALICE WALKER

in een interview over haar werk in
Common Boundary, 1990

Voorwoord

We stellen ons de Graal gewoonlijk voor als een kelk, meestal als de kelk gevuld met wijn die Jezus bij het Laatste Avondmaal op-hief met de woorden: ‘Dit is mijn bloed...’ Zijn woorden en gebaar werden geritualiseerd in de communie, of het avondmaal van de christelijke kerk.

Wanneer we bedenken dat een kelk als rond vat een vrouwelijk symbool is, wordt het idee van een vat met bloed erin een metaforisch beeld voor een moederschoot, en dan kan de Graal nog een andere betekenis krijgen – die van een goddelijk of mysterieus vrouwelijk symbool, iets wat transformatie en heling tot stand brengt, met een gewijde of goddelijke vrouwelijke dimensie. In de beroemdste van de Graallegenden komt een verwonde koning voor, wiens koninkrijk een woestijn is. Zijn wond kan alleen geheeld worden door de Graal, en zolang dat niet gebeurd is blijft zijn koninkrijk woest en ledig. Wanneer we ‘koninkrijk’ vervangen door ‘patriarchaat’ heeft deze mythe ook vandaag de dag nog een grote relevantie. Ontbossing, hongersnood en gewapende conflicten verbleken, hoe erg ze ook zijn, bij het uiteindelijke lot van een aarde die zich geconfronteerd ziet met mogelijke nucleaire of ecologische rampen die haar geheel in een woestijn kunnen veranderen. De legende van de Graal is ook psychologisch zeer relevant. Als we in een geestelijke woestijn leven van depressies, wanhoop, angsten, woede, zinloosheid, leegheid of verslavingen, kan inzicht in de legende ons het een en ander duidelijk maken over onze ‘kwaal’ en over wat ons zou kunnen helen.

Aan de vooravond van een nieuw millennium gebeurt er iets van groot gewicht. Overal kunnen we ‘de Godin’ weer zien opduiken – in de zorg om en het hernieuwde respect voor onze planeet, in een nieuwe waardering voor het vrouwelijke aspect van het goddelijke, in het besef van de gewijde en wijze natuur van het lichaam.

Beelden van godinnen verschijnen in dromen, in de schilderkunst, in de poëzie. De aarde wordt weer gezien als een levend organisme, als Gaia, de Griekse godin van de aarde.

Ik zie het opduiken van het godinnebewustzijn als een terugkeer van de Graal in de wereld, een terugkeer die nu nog liminaal is, dat wil zeggen, op de drempel tussen twee werelden, half uit de nevelen te voorschijn gekomen, door velen waargenomen en toch nog niet geheel aanwezig in onze cultuur.

De Godin leert men kennen in persoonlijk ervaren momenten van wijding. Wil zij in de cultuur doordringen en die veranderen, dan moeten voldoende individuen ontvankelijk worden voor die momenten van diepe wijding waarop een vrouw en de Godin één en dezelfde zijn – waarop Aarde, Godin, Moeder en Vrouw deel hebben aan het goddelijke.

Dat wij behoefte hebben aan terugkeer van de Graal en van de Godin, is, zoals ik het ervaar, de logische conclusie van een verhaal van persoonlijke en planetaire toepasbaarheid; een verhaal over verwonding en heling, over hoop en heelheid.

INVERNESS PINDHOR
CLAVA CAIRNS PLUSCARDEN

IONA

EDINBURGH

LINDISFARNE/HOLY ISLAND

AMSTERDAM

LONDON

GLASTONBURY

● PARIS

● CHARTRES

Een uitnodiging voor een pelgrimstocht

Ik opende de dikke envelop die die dag met de post was gekomen en trof daarin een uitnodiging aan die mijn leven zou veranderen. Een volslagen onbekende bood mij een pelgrimstocht aan. Het was haar bedoeling mij ‘mijn spirituele bronnen te doen ervaren’ en dus stelde ze een reis langs diverse gewijde plaatsen in Europa voor. Ik herkende de naam van een aantal oorden dat ze daarbij noemde – de kathedraal van Chartres in Frankrijk; Glastonbury in Engeland; en Iona, een eiland voor de kust van Noord-Schotland. En ze had de reis zodanig uitgestippeld dat ik ook de Dalai Lama zou kunnen ontmoeten, die in Nederland zou zijn als ik daar aankwam. Het pakketje bevatte de uitnodigingsbrief, gedateerd 6 februari 1986, van mevrouw Elinore Detiger van de Tiger Trust, uit Nederland; verder een cheque, en een schitterende met de hand gemaakte gouden hanger in de vorm van een *vesica piscis*. Later zou ik ontdekken dat dit hetzelfde motief was als dat op de rand van de Challice Well te Glastonbury, waarin ooit de Graal verborgen zou zijn geweest.

Het Engelse Glastonbury was een plaats die al jaren in mijn verbeelding leefde, sinds ik een droom had waardoor dat oord iets voor me ging betekenen. Hier liggen de ruïnes van wat eens de grootste christelijke abdij in Engeland was, volgens de overlevering gebouwd op dezelfde plek als het eerste nederige kerkje dat aan Maria, de moeder van Jezus, was gewijd. In oude verhalen was Glastonbury ook de plaats waar men door de nevelen naar Avalon kon reizen, het rijk van de Godin.

Dit verbazingwekkende geschenk in de vorm van een bedevaart had zelfs zijn oorsprong in Glastonbury, waar mevrouw Detiger via een reeks van toevalligheden mijn boek *Godinnen in elke vrouw* in handen had gekregen. Een vrouw uit Glastonbury had bij een bezoek aan San Francisco enkele maanden daarvoor een exemplaar

van *Godinnen in elke vrouw* cadeau gekregen van een vriendin die mij ook kende. Ze had het meegenomen naar Glastonbury en was het nog aan het lezen toen mevrouw Detiger bij haar op bezoek kwam, het boek ontdekte, en besloot de schrijfster ervan naar Europa te laten komen. Oorspronkelijk had ze gemeend me naar Europa te moeten halen voor een voordracht over de vrouwenbeweging, en toen had iets – zeg maar haar intuïtie – haar in plaats daarvan me deze uitnodiging voor een pelgrimsreis laten sturen. Die kwam terwijl ik me in een rommelige, pijnlijke en verwarrende periode van mijn leven bevond. Ik was negenenveertig en probeerde weer op koers te komen; het vorige jaar was ik na negentien jaar huwelijk van mijn man weggegaan en nu maakte ik een onzekere tijd door. Het was een heel moeilijke periode van overgang en ontgoocheling, en toch ook een vol onverwachte rijkdom. In het alleenzijn vond ik geborgenheid en troost, en ondanks het ontbreken van steun van buitenaf voor wat ik deed bezat ik de innerlijke overtuiging dat ik het pad van de ziel volgde, al kon ik niet overzien waar het me heen voerde. Zoals men het gevoel in de ledematen weer terugkrijgt nadat de bloedsomloop afgesneden is geweest of men verdoofd was door de kou, zo beleefde ik nu op pijnlijke en hinderlijke wijze gevoelens van angst en nervositeit die ik in mijn lichaam had vastgehouden en waarvan ik me ten tijde van het aflopen van mijn huwelijk niet bewust was geweest. Mijn intellectueel inzicht had als defensiemechanisme gewerkt; ik was vanuit mijn hoofd gaan leven en van mijn gevoelens afgesneden geraakt. Zo lag de situatie toen mevrouw Detigers uitnodiging om op pelgrimstocht te gaan arriveerde. Niet alleen de inhoud, maar ook de synchroniciteit van de datering van de brief zelf gaf me de overtuiging dat het niet zomaar een gewone uitnodiging was: een jaar tevoren waren de zaken op die dag geculmineerd in een confrontatie die tot ons uiteengaan en de uiteindelijke scheiding had geleid. Ik was benieuwd wat voor einde of nieuw begin deze brief zou kunnen inluiden. Mijn antwoordbrief begon als volgt:

Er is sprake van zoveel synchroniciteit (waarvan u onmogelijk heeft kunnen weten) in het moment van arriveren van uw brief, de plannen die u voorstelt, de plaatsen en mensen

waarmee u mij kennis wilt laten maken, dat ik er werkelijk van onder de indruk ben. De rillingen lopen me over de rug. Deze reis voelt op de een of andere wijze aan als een voortzetting van een zich ontrollend midlife-pad, een inwijdingsrite misschien, en zeker als introductie tot iets waarvan ik maar een zeer vaag idee heb.

Ik ging voort:

Uw brief komt in een periode die gnostisch aanvoelt als een toegangspoort, een mythisch punt in tijd en plaats (zoals de toegang tot Mount Analogue, als u dat merkwaardige boek kent). Dit is een drempelperiode voor mij, een periode van overgang van het ene deel van mijn leven naar het volgende, waarin ik me psychologisch buiten mijn 'vertrouwde wereld' waag, gehoorzamen aan een oproep om een authentieker leven te leiden, ook al stort dat mij in conflicten en onzekerheid.

Het boek waarnaar ik verwees was *Mount Analogue* van René Daumal, een klein boekje dat ik tijdens de artsenopleiding had gelezen. Zoals alle verhalen die aan een diepe waarheid raken was het me bijgebleven, zo ongeveer als een betekenisrijke droom die je opschrijft, waarover je blijft nadenken, die je herleest, en pas later beter begrijpt. In deze vertelling gaat een groep gelijkgestemden op zoek naar de ultiem-symbolische berg, Mount Analogue, die het verbindingspunt vormt tussen aarde en hemel. De berg ligt op een eiland dat verborgen wordt door een kromming in de ruimte, waardoor het licht van de sterren en ook de krachtlijnen in het magnetisch veld van de aarde worden afgebogen, en die aldus functioneert 'als een onzichtbare, niet-tastbare borstwering: *alles gebeurt eromheen, alsof Mount Analogue niet bestond*.'

In Daumals woorden: 'Om een manier te vinden om het eiland te bereiken, moet men uitgaan van de mogelijkheid en zelfs de *noodzaak* om het te bereiken. [...] Op een *bepaald moment* en op een *bepaalde plek* kunnen *bepaalde personen* het eiland betreden (zij die dat willen en weten hoe men daartoe te werk gaat).'

De vrienden vinden het eiland en beginnen de berg te beklimmen. Midden in een zin in het vijfde hoofdstuk, halverwege de tocht, eindigt het boek. Ook de eerste ons bekende versie van de legende van Parcival en de Graal, geschreven door Chrétien de Troyes, eindigt halverwege de queeste. Daumal stierf voor hij zijn boek kon voltooien. Uit wat aantekeningen die hij achterliet weten we dat de titel van zijn laatste hoofdstuk ‘En u, wat zoekt u?’ had moeten luiden. Dat is dezelfde vraag die ik de toehoorders van mijn lezingen voorleg: ‘Bent ú op zoek naar de Graal?’

Ik bemerk dan dikwijls dat de vraag, zonder dat ik definieer wat ik bedoel, in het innerlijk van veel mensen een bevestigend antwoord oproept; zij reageren op de persoonlijke betekenis die ze voor hen inhoudt, net als bij de Graal, ook al blijft het een vaag mysterie wat de Graal is.

Zou het kunnen dat elk van ons die de vraag met ‘ja’ beantwoordt, op zoek is naar iets wat niet alleen in zijn eigen leven, maar ook in onze cultuur ontbreekt? Een vermoeden, een intuïtief aanvoelen, althans éne aanwijzing van wat we nu eigenlijk zoeken, zal de Graal misschien dichterbij binnen ons bereik brengen. Door elkaar het verhaal van onze persoonlijke reis te doen, te vertellen over onze ontmoetingen en wat we van de Graal te weten zijn gekomen, zouden we allen kunnen bijdragen aan de mogelijkheid die teloorgegangene Graal aan de wereld terug te geven. Dat is mijn uitgangspunt.

Het begin

Betekenisrijke mythische reizen beginnen op een kritiek moment in de tijd waarop uitzonderlijke omstandigheden een heldhaftige reactie oproepen. Voor Bilbo uit J.R.R. Tolkiens *De hobbit* begon het avontuur dat hem het hol van een draak in zou voeren op het moment dat hij de deur opende voor Gandalf de tovenaar. In de mythe van Eros en Psyche begon de reis van Psyche pas nadat ze bij een poging zich te verdrinken door de rivier op de oever was teruggeworpen. Pan, de god van de wilde natuur, was toevallig in de buurt, zodat hij Psyche de raad kon geven haar verdriet achter

zich te laten en naar Eros op zoek te gaan, waardoor ze terecht kwam bij Aphrodite en vier aanvankelijk onmogelijke opdrachten moest uitvoeren. Parcivals queeste begon toen hij vijf ridders in glanzende wapenrusting zag en zo door hun schoonheid verblind werd dat hij hen aanzag voor engelen (zijn moeder had hem verteld dat engelen naast God de prachtigste wezens waren die er bestonden); toen hij ontdekte dat ze ridders waren zette hij alles op alles om er ook een te worden. En in *De stam van de holebeer* en *De vallei van de paarden* trok Ayla tweemaal alleen de wijde wereld in, eerst als vijfjarige nadat een aardbeving haar van haar ouders had beroofd, en daarna als volwassen vrouw die haar rasgenoten wilde vinden.

In *The Hero with a Thousand Faces* schrijft Joseph Campbell dat de heldenreis begint met de oproep tot het avontuur: 'De oproep doet altijd het doek opgaan voor een mysteriespel van transfiguratie – een rite, of moment, van spirituele overgang, die na afronding neerkomt op een sterven en een geboren worden. De vertrouwde levenshorizon is te eng geworden; men is de oude denkbeelden, idealen en emotionele patronen ontgroeid; het moment voor het overschrijden van een drempel is daar.'

Of het is uit vrije keuze (geldt gewoonlijk voor de held) of uit noodzaak (geldt gewoonlijk voor de heldin), de betrokkene geeft aan de oproep gehoor, en bij de confrontatie met de uitdagingen en verliezen tijdens de reis treedt aan de dag wat hij of zij in zich heeft – de ziel.

De gang door de poort

In sprookjes, legenden en science fiction komt de hoofdfiguur dikwijls bij een 'poort': zowel een speciaal moment als een speciale plaats van doorgang. Daar en op dat ogenblik moet hij of zij de keuze maken om al dan niet die poort door te gaan en de bekende wereld uit te stappen. Slechts eens in de honderd jaar wijkt de ondoordringbare doornhaag rond het kasteel van Doornroosje uiteen om de prins door te laten; de hoofdfiguur in een science-fictionverhaal kan de sluis naar de sterren of het voorportaal naar

een andere dimensie alleen betreden als hij of zij exact op een bepaald tijdstip ter plekke is; Mount Analogue is alleen vanuit het oosten te benaderen, bij zonsondergang, ten tijde van de zonnewende; en in Koning Arthurs tijd kon je alleen in Glastonbury de boot oproepen die je door de nevelen naar het eiland Avalon voerde.

De gedachte van het door een poort of een deur stappen wordt weerspiegeld in de psychologische term *liminaliteit*, die ontleend is aan het Latijnse woord *limen*, dat 'drempel' betekent. De jungiaanse analyticus en schrijver Murray Stein beschrijft de ommezwaaïen en overgangen van de midlife-periode als liminaliteitsperiodes. Volgens mij is dit een toepasselijke beschrijving voor die tijdsspannen in ons leven waarin we ons in een 'tussen'-zone bevinden, een toestand waarin we niet meer zijn wie we vroeger waren, en ook nog niet wie we gaan worden. Het is alsof we in een deuropening staan, of ons in een sluisruimte of zelfs in een lange, donkere tunnel tussen twee fasen van ons leven bevinden.

In zulke perioden zijn we dikwijls overgevoelig en kwetsbaar, en daarbij tegelijkertijd psychologisch ontvankelijk en open voor nieuwe groei. De meesten van ons kunnen zich wel herinneren zo te zijn geweest tijdens hun adolescentie, ook een tijd van belangrijke overgangen. In zulke perioden lijken wij op een slang, het oeroude symbool van de gedaanteverwisseling, die zijn oude huid moet afwerpen om te kunnen groeien en tijdens het vervellingsproces kwetsbaar, humeurig, en zelfs tijdelijk blind is.

Tijdens overgangperiodes verkeren we dikwijls ook in een liminale psychologische toestand, de toestand die de dichter T.S. Eliot beschrijft wanneer hij het heeft over 'het punt waarop het tijdloze door de tijd doorsneden wordt', dat punt van dichtertelijke ontvankelijkheid waar kortstondige glimpen van het eeuwige en de gewone waarneming van de dagelijkse realiteit elkaar overlappen. Hier ontmoeten de onzichtbare geestelijke wereld en de zichtbare werkelijkheid elkaar; hier verkeert het intuïtief aangevoelde wat-zou-kunnen-zijn op de drempel van de tastbare manifestatie.

In liminale perioden valt ons dikwijls de *synchroniciteit* van dingen op; dit woord is door C.G. Jung geïntroduceerd ter omschrijving van het samenvallen van wat er in onze innerlijke subjectie-

ve wereld gaande is en wat er in de buitenwereld gebeurt. Synchroniciteiten als het griezelig op het juiste moment op het toneel verschijnen van een belangrijke persoon of een bijzondere kans bieden ons vaak de mogelijkheid van een keuze aan. Gaan we daarop in? En zo ja, zal dat dan een nieuwe fase van ons leven inleiden?

Denkt u maar eens na over de timing van het verschijnen in uw eigen leven van een belangrijke leraar, een mooie kans of een grote liefde. Op een ander moment had u misschien in het geheel niet op deze zelfde persoon of kans gereageerd. In perioden waarin ons leven stabiel is, zijn we te betrokken bij of te bezig met de onmiddellijke realiteit om het oor te lenen aan een oproep tot avontuur. We zijn domweg niet beschikbaar. Ook zijn er perioden van totale leegte waarin we op niets nieuws kunnen ingaan, hoe aantrekkelijk de uitnodiging ook mag zijn. Dit is een psychologische parallel van het fysiologisch mechanisme van de prikkelgeleiding. Een prikkel zal geen reactie oproepen bij een zenuw die al 'geprikkeld' en aan het geleiden is, en ook niet onmiddellijk na afloop van dat proces, wanneer de betrokken neurochemische stof is opgebruikt. Alleen in een periode dat hij beschikbaar is zal iemand zich openstellen voor een oproep tot avontuur of tot een nieuwe liefde, en aldus voor de lessen die hier onontkoombaar aan verbonden zullen zijn. Het oosterse gezegde: 'Wanneer de leerling bereid is zal de leermeester komen', beschrijft dit synchronistische verband tussen innerlijke gereedheid en uitwendige gebeurtenis.

De uitnodiging voor een pelgrimstocht kwam tijdens zo'n periode. Ik was ontvankelijk en stond open voor wat mogelijk komen ging. Mijn kinderen, tieners al, woonden nu de helft van de tijd bij hun vader en zouden ook in de periode dat ik weg was bij hem zijn. Zonder aarzelen besloot ik door deze poort te stappen en op bedevaart te gaan.

Ontmoeting met de Dalai Lama

Toen ik naar Europa vertrok, diep onder de indruk van het feit dat het eerste punt op mijn programma een privé-audiëntie met de Dalai Lama zou zijn, vroeg ik me af of ik een ‘goeroe-shock’ zou ervaren, mijn uitdrukking voor het effect dat een ontmoeting met hun goeroe naar hun eigen zeggen op mensen heeft. Ik ging immers een levende legende en een groot geestelijk leider ontmoeten. Wat kon ik min of meer verwachten? Hoe zou hij zijn? Ik voelde me als Parcival aan het begin van zijn reis op zoek naar de Graal, en kon heel goed geloven dat ik bij deze reis de onnozele dwaas zou blijken die, wanneer haar de equivalenten van de wonderbaarlijke zaken in het Graalslot werden getoond, niet weten zou welke vragen ze moest stellen.

Net vóór mijn vertrek naar Europa had de boekwinkel in mijn woonplaats toevallig de biografie *Great Ocean: The Dalai Lama* in de etalage liggen. Ik nam het boek mee (ik noem dit verschijnsel ‘boeksynchroniciteit’ – het gebeurt zo dikwijls dat het juiste boek opduikt net wanneer ik het nodig heb) en ik ontdekte dat de Dalai Lama voluit Tenzin Gyatso, Zijne Heiligheid de Veertiende Dalai Lama van Tibet heet. Hij wordt gezien als een bodhisattva, een hoog ontwikkelde ziel die in een vorig leven de verlichting heeft bereikt en uit eigen vrije wil op aarde gereïncarneerd is om anderen te helpen. Vóór de invasie van Tibet door communistisch China in 1959 was hij de absolute geestelijke en wereldlijke leider van zijn land, en nu stond hij aan het hoofd van een regering in ballingschap in Dharmasala, India. Ik vond het ook interessant te ontdekken dat hij maar een jaar ouder is dan ik en dat hij beschouwd wordt als een incarnatie of manifestatie (aan welk laatste woord hij de voorkeur geeft) van Chenrezi, de godheid van het erbarmen, de god of de intelligentie van het hart.

Een privé-audiëntie

De dag van onze ontmoeting brak aan, en de ‘privé-audiëntie’ bleek een informele samenkomst in een Nederlands kasteel te zijn. We wachtten hem met om en nabij twaalf mensen op. De Dalai Lama kwam binnen, gekleed in een kastanjebruin gewaad over een geel onderkleed, gevolgd door andere in soortgelijk tenue gestoken monniken. Hij drukte ieder van ons de hand ter begroeting. Toen ik aan de beurt kwam keek hij me recht in de ogen, glimlachte, gaf me een hand, zei: ‘Hoe maakt u het?’ en maakte klokkende, gorgelende geluidjes als van een tevreden baby, die ik een volwassen man nog nooit eerder had horen maken.

Hij zette zich tussen ons. Hij beheerste het Engels en we mochten hem vragen wat we wilden. Dit was de kans om hem *wat dan ook* te vragen. Wat zou u de Dalai Lama vragen, vooral als u dacht aan Parcival, die bij het zien van de Graal naliet een vraag te stellen, zodat de Graal verdween, de koning niet genas, en er jaren verstreken voordat Parcival de Graal weer te zien kreeg?

Ik had inderdaad een vraag, die wel wat aan de esoterische kant was. Het was echter de enige echte vraag die ik voor hem had. Bij mijn naspeuringen voor *Goden in elke man* had ik me afgevraagd of er verband bestond tussen Tibet en de Griekse god Apollo, in wiens tempel het orakel van Delphi gehuisvest was. Ik vroeg me af of de Tibetanen de ‘Hyperboreeërs’ waren die door de Grieken vermeld werden en wier naam hetzij ‘Voorbij de noordenwind’ of ‘Voorbij of boven de bergen’ betekende. Men zei dat Apollo elk jaar drie maanden bij de Hyperboreeërs verbleef. De geschiedkundigen van die tijd hadden deze aanduiding werkelijk als een topografische beschouwd.

Ik herinnerde me ook uit zijn biografie door Roger Hicks en Ngakpa Chogyam dat er een connectie tussen Tibet en de Hopi-Indianen leek te bestaan. Toen de Dalai Lama in 1979 de Verenigde Staten bezocht, had hij daar een groepje Hopi-stamhoofden ontmoet, die verklaarden dat met zijn komst een oeroude profetie van het Hopi-volk in vervulling was gegaan. ‘Volgens Hopi-overleveringen loopt de as van de wereld zowel door hun land als door Tibet. Na afloop van duizend jaren Hopi-godsdienst zou er uit het oosten

een groot geestelijk leider komen. Hij zou de Broeder van de Zonnestam zijn, en zijn naam zou verband houden met zout water. “Dalai” betekent “Grote Oceaan”, en “Gyatso” betekent “ocean”. Toevalligerwijs bestaat er een overeenkomstige Tibetaanse profetie: ‘Wanneer de ijzeren vogel vliegt en het paard over ijzeren staven loopt, zullen de Dharma (leerstellingen) westwaarts reizen naar het land van de Rode Man. [...] Er zijn nog vele andere overeenkomsten tussen de Hopi-cultuur en de Tibetaanse, waaronder enkele zeer merkwaardige: het Hopi-woord voor “maan” is hetzelfde als het Tibetaanse woord voor “zon” en vice versa.’

Omdat Tibet, Delphi en het land van de Hopi alle drie geestelijke centra waren of zijn waar men grote waarde hechtte aan voorspellingen en rituelen, leek het me een heel juiste gedachte dat ze onderling met elkaar in verbinding konden hebben gestaan. Want ik zie deze plaatsen voor mijn geestesoog als middelpunten van licht, verbonden door draden van licht die de aardbol omspannen en gewijde plaatsen op elkaar aansluiten. Geografische afstand zou toch zeker geen beletsel hebben gevormd voor mensen die zich langs telepathische weg of via uittrekkingen met elkaar konden verstaan.

Dus vroeg ik, in de hoop dat hij daar iets over zou willen zeggen, of Tibetanen de Hyperboreërs waren, en of er een connectie bestond tussen Tibet en Delphi en de Hopi.

De Dalai Lama luisterde aandachtig naar mijn vraag, zei: ‘Hmm’, en deed er toen glimlachend het zwijgen toe, zodat ik op mijn eigen intuïtie en verbeeldingskracht aangewezen bleef.

Overpeinzingen over deze ontmoeting

Het effect van mijn bezoek aan de Dalai Lama zou zich later doen gelden. Woorden waren niet belangrijk; zijn aanwezigheid wel. Ik was naar deze audiëntie gekomen met de gedachte toch niet te kunnen blijven zwijgen zoals Parcival, dus stelde ik de enige vraag die bij me leefde. Bij het voortzetten van mijn pelgrimsreis werd me echter duidelijk dat de vragen uit de Graallegende – de vragen die Parcival naliet te stellen – de belangrijke waren: ‘Wat is uw kwaal?’ en: ‘Voor wie dient de Graal?’ Bovendien waren het vragen die ik

niet de Dalai Lama maar mijzelf moest stellen, vragen die elk van ons moet stellen, willen wij onze eigen kwaal helen. Als we de juiste vragen stellen, kunnen de antwoorden ook komen. Als we de Graal zoeken, zullen we die mogelijk ook vinden, want, zoals mij keer op keer duidelijk wordt, de geheimzinnige genezende Graal is verborgen in mensen, in plaatsen en in ervaringen.

Bij mijn overpeinzingen over de betekenis van mijn ontmoeting met de Dalai Lama werd ik opnieuw herinnerd aan het gezegde: 'Wanneer de leerling bereid is zal de leermeester komen.' In dit geval kwam het inzicht toen ik ontvankelijk werd voor de betekenis van wat de man symboliseerde. Met zijn levensblijheid en onbevangen, vergenoegde grinniklachje had hij de spontaniteit van een vrolijk kind, vol vertrouwen in de mensheid, en hij was een meedogende, wijze leermeester. De voorgaande tien jaar hadden mij de spontaniteit, verwonderde verrukking en kwetsbaarheid doen verliezen die ik eens had gehad, doordat ik steeds meer verantwoordelijkheid voor steeds meer mensen ging dragen. Ik moest in contact blijven met het kind in *mijzelf* dat haar eigen gevoelens ten volle kon beleven en volgens die gevoelens kon handelen. Ik besepte dat mijn 'kwaal' in direct verband stond met wat mij helen kon. En wanneer ik zo onbevangen kon zijn als een argeloos kind, intuïtief bewogen tot reacties op het moment zelf, merkte ik ook in contact te staan met de wijze vrouw die wist wat er aan waaraachtigs in mij school; een manier van weten waarvan de Dalai Lama zo'n prachtig voorbeeld is.

Iedere keer dat ik een dergelijke persoonlijke waarheid ontdek, besef ik dat die altijd al aanwezig is geweest. Met andere woorden, het is een bereikbare wijsheid, gereed voor herontdekking door ieder van ons, als we er alleen maar oog voor hebben. De koppeling tussen het de waarheid sprekende, argeloze kind en wijsheid bijvoorbeeld is een archetypisch fenomeen. Wanneer wij lezen dat Jezus gezegd heeft dat wij moeten worden als kinderen om het Rijk Gods te betreden, dat nabij is, spreken zijn woorden onmiddellijk aan; om iets goddelijks of wonderbaarlijks te kunnen waarnemen moet men in staat zijn ontzag en verwondering te voelen, het natuurlijke vermogen van het onschuldige kind, dat de wereld nog steeds ziet als een magische verblijfplaats.

Het archetype van het magische kind maakt zijn opwachting in de dromen van mensen die toegankelijk worden voor de betekenis van of de creativiteit in hun leven, en gaan vermoeden dat zij misschien een persoonlijke lotsbestemming te vervullen hebben. In hun dromen baren zij misschien een kind of ontmoeten zij een bijzonder kind dat in een of ander opzicht uitzonderlijk is. Het droomkind kan een mooie pasgeboren baby zijn die al net zo groot is als een kind van twee, of een zuigeling die de dromer aankijkt en tegen hem praat; het zou kunnen zijn dat een stem in de droom de baby aankondigt en zijn of haar naam noemt. Bij het wakker worden herinnert de dromer zich dan de droom met genoegen en ook dikwijls met de verwonderde vraag: Wie is dit kind?

Heel typerend is dit een droom die opduikt in samenhang met een nieuw contact met het archetype van het Zelf, het archetype dat ons een gevoel van zinvolheid geeft en van verbinding met iets wat groter is dan wij, kleine mensjes. De droom verschijnt met de mogelijkheid van een nieuw of hernieuwd leven als boodschap. De ziel ontwaakt.

De symbolische figuur die een nieuw begin aankondigt, of de belofte van transformatie inhoudt, kan in elke gedaante in een droom verschijnen, niet alleen in die van een kind. Wanneer we een dergelijke droom hebben, merkt Joseph Campbell in *The Hero with a Thousand Faces* op, 'is er sprake van een sfeer van overweldigende geboeidheid door de figuur die zich plotseling als leidsman aandient, en een nieuwe periode, een nieuw tijdperk in iemands levensloop aangeeft. Dat wat nu onder ogen moet worden gezien, en het onbewuste op de een of andere wijze door en door bekend is – hoewel het de bewuste persoonlijkheid onbekend, verbazingwekkend, en zelfs angstaanjagend voorkomt – openbaart zich.'

Soms verschijnt er zelfs iemand in ons dagelijks leven op wie we ten dele de droom over degene die we zouden kunnen worden projecteren. Zo iemand kan even symbolisch zijn als een droomfiguur en hetzelfde uitstralen – de belofte van een nieuw leven, van nieuwe zin en betekenis. Hij wordt voor ons aantrekkelijk door een belofte, een potentieel om ons te helen, dat we hem intuïtief en al dan niet terecht toedichten. Had ik op de Dalai Lama de mogelijkheid geprojecteerd dat hij mij zou kunnen helen, me weer heel

maken, en de goddelijke aspecten in mij naar buiten zou kunnen brengen, dan zou ik even ontroerd zijn geweest als andere mensen zijn bij de ontmoeting met hun goeroe. Ik zou voor hem 'gevallen' zijn. Maar dat gebeurde niet.

Niet alleen goeroes zijn het voorwerp van deze projecties, ook psychotherapeuten, of eigenlijk iedereen die op dezelfde manier boven gewone mensen uit gaat steken en daardoor ontzaglijk aantrekkelijk wordt; wanneer er een appel wordt gedaan op de ziel, worden wij inderdaad verliefd op de mens – die van dezelfde of van de andere sekse kan zijn – op wie wij dit innige verlangen projecteren om als een goddelijk en prachtig wezen te worden gezien en bemind.

Ofschoon degene op wie wij deze projecties richten en die ons langs die weg veroverd, best eigenschappen kan hebben waardoor hij die projectie naar zich toe heeft getrokken, zien anderen die niet op dezelfde wijze betoverd zijn, niet wat wij zien; zij zijn niet 'verliefd' zoals wij. Wanneer we zielerijkdom in iemand anders menen te zien, worden we door het verhevende van een dergelijke verliefdheid boven het aardse, banale leven uit getild; ze is een reactie op een spirituele, erotische en mysterieuze lokroep, die ons innerlijk beroert en zeer waarschijnlijk ons leven overhoop zal halen. Een dergelijke attractie kan destructief lijken en gelijkenis vertonen met de aantrekkingskracht van het licht op de mot, omdat er dikwijls een fase van structuurverval en veronachtzaming van prioriteiten op volgt, als de metaforische dood van een bepaalde fase van ons leven. Ook ontgoocheling kan ons wachten. Projecties zijn niet in stand te houden. Wat gebeurt er wanneer hij of zij niet zo'n magische, fantastische of spirituele persoonlijkheid blijkt te zijn als we ons hadden ingebeeld? Dan kunnen we geconfronteerd worden met een periode van verwarring of duisternis in onze ziel.

Vanuit een dikwijls niet onderkende behoefte om een geestelijk zinrijk en emotioneel authentiek leven te leiden projecteren wij ons verlangen naar zielerijkdom op iemand, iets, of een of ander geloof, dat vervolgens aantrekkelijk voor ons wordt. Als de nieuwe verliefdheid of ideologie dan ons leven verstoort, en dat wat ons van onze stabiliteit heeft beroofd daarna zijn magische bekoring verliest, daalt zwarte nacht over de ziel neer. Zoals voor de ridders van de Ronde Tafel, die de Graal zagen op Camelot en erop